

Үр тарианы үйлдвэрлэлийн тулгамдсан асуудлууд

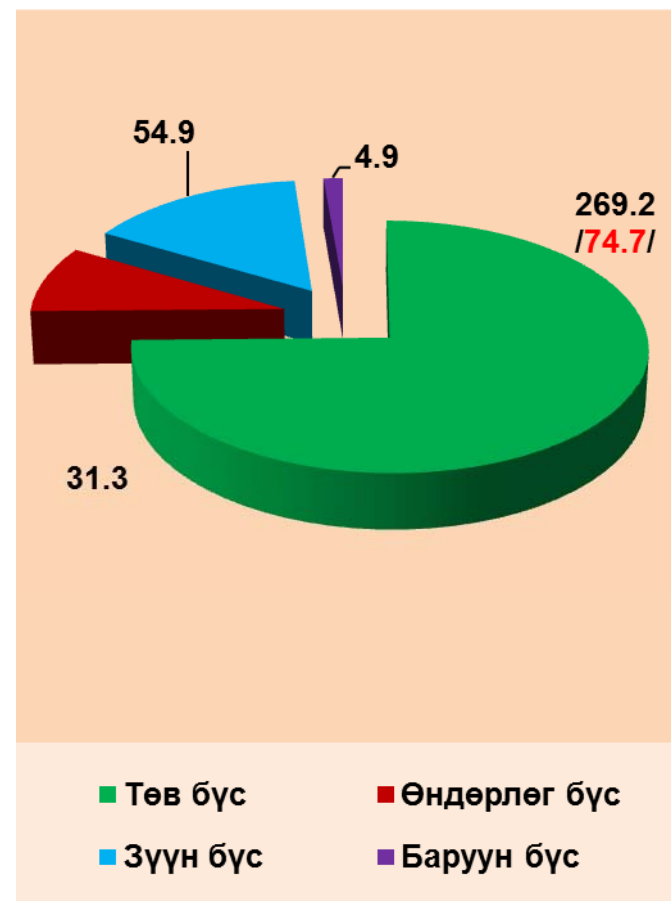

**Б.Баатарцол.
УГТХүрээлэн
2019 он**

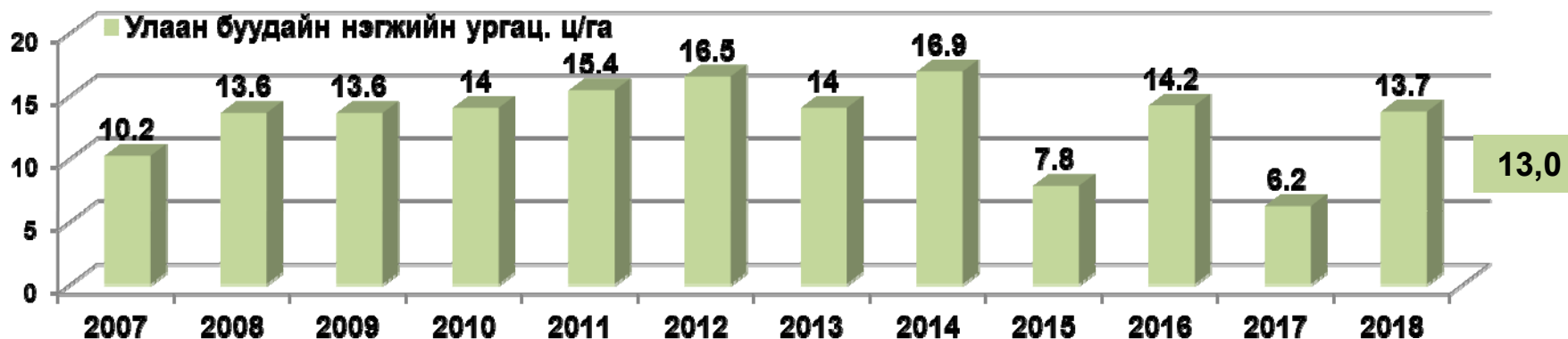
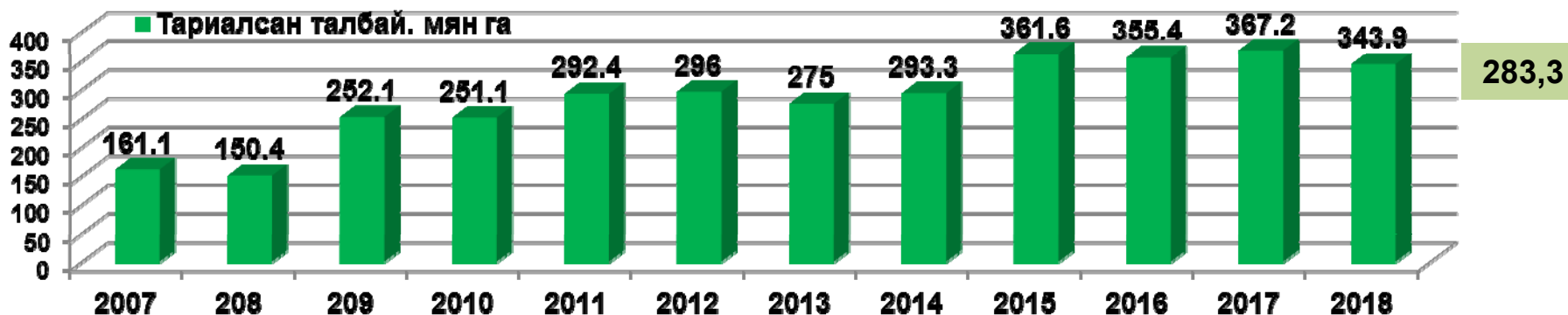
Монгол орны тариалангийн байдал.

2018 он. ХХААХҮЯам

Эргэлтийн талбай. 881,9 мян га	Тарьсан	Мян га	Хувь	Таримал	мян га	Хувь
		505,4	57,3	Улаан буудай	343,9	68,04
				Бусад үр тариа	24,1	4,87
				Тэжээл	44,2	8,74
				Тосны ургамал	71,1	14,06
				Төмс	13,1	2,59
				Х. ногоо	8,1	1,60
				Жимс	0,54	0,10
Уринш		376,5	42,7			

Улаан буудай тариалсан талбайн талбай ба нэгжийн ургац.

Ургац хураагаагүй талбай. мян га

	2015	2016	2017	2018
Ургац алдсан	67.8	16.2	89.1	8
Тэжээлд шилжсэн	31.1	0.86	23.2	22.9
Нийт	98.9	17.1	112.3	30.9

60,0-70,0

Улсын улаан буудайн хэрэгцээ

Улаан буудайн хэрэгцээ:

✓ Гурил-320,0 мян. т

✓ Үр-60,0 мян. т

✓ Тэжээл спирт-60,0 мян. т

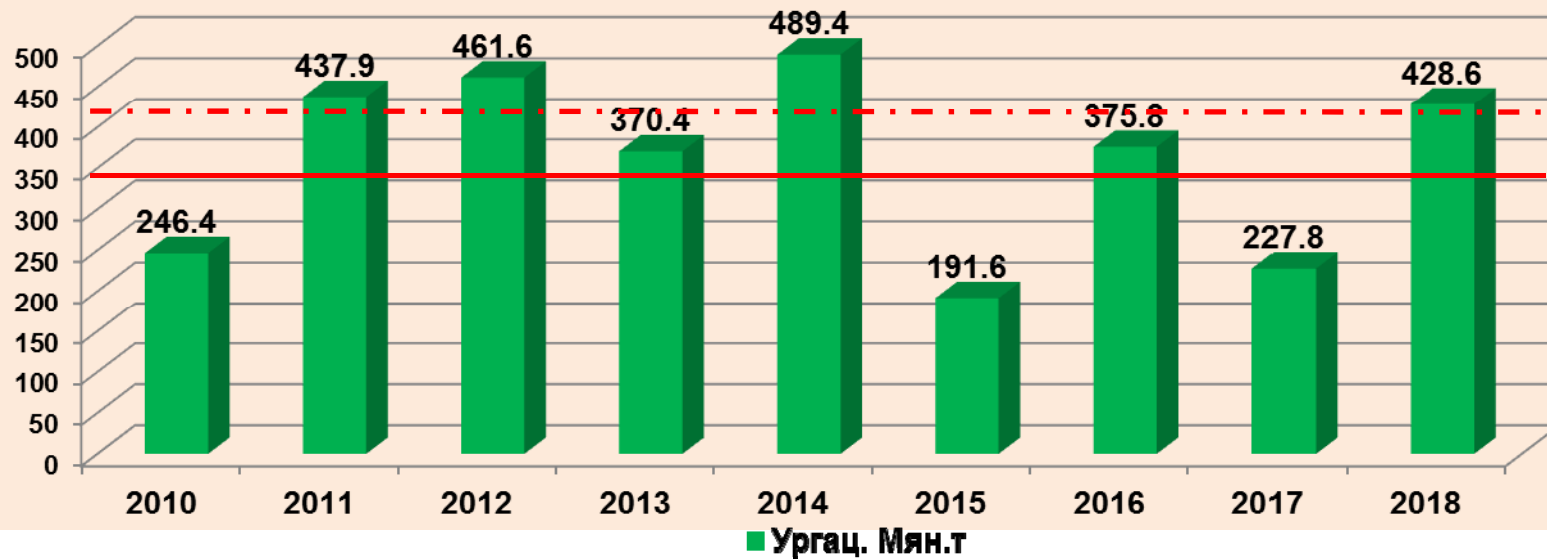
380,0

350,0 мян га-д тарихад

10,0 ц/га ургац 350,0 мян,т

12,0 ц/га ургац 420,0 мян,т

14,0 ц/га ургац 490,0 мян,т

Цаг агаарын өөрчлөлт

	Он. сар	Ү	ҮI	ҮII	ҮIII	IX	нийлбэр	Ургац. ц/га
Тунадас, мм	2007	40.2	41.2	55.1	137.8	15.7	290.0	10,2
	2008	12.6	132.2	67.2	46.5	23.3	281.8	13,6
	2009	21.4	87.3	30.5	95.9	60.7	295.8	13,6
	2010	32.0	23.7	72.3	112.2	14.0	254.2	14,0
	2011	81.8	30.4	47.5	62.1	38.1	259.9	15,4
	2012	51.9	96.8	78.5	95.8	8.1	331.1	16,5
	2013	30.1	125	31.3	157.8	36.7	380.9	14,0
	2014	56.4	41.4	47.0	72.8	26.4	244.0	16,9
	2015	21.7	12.2	25.2	171.2	54.0	284.3	7,8
	2016	13.8	98.6	50.5	58.2	32.8	253.9	14,2
	2017	37.6	48.5	67.1	88.8	89.6	331.6	6,2
	2018	3,7	7,8	52,5	118,6	35,9	218,5	13,7
	X	33,6	62,1	49,8	101,5	36,3	258,9	13,0
	ОЖД	20	50	77	57	31	235.0	
			+13,6	+12,1	-27,2	+44,5	+5,3	+23,9

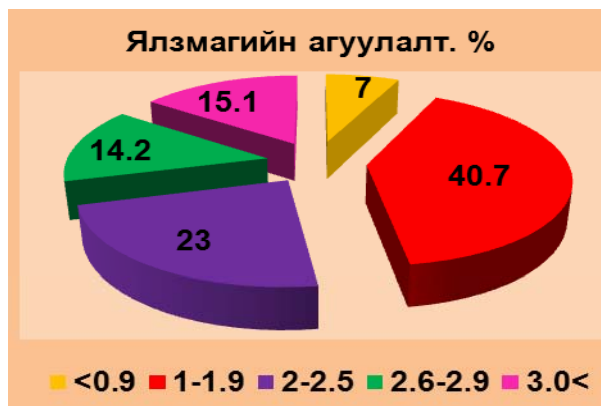
Идэвхтэй дулаан	Он. сар	Ү	ҮI	ҮII	ҮIII	IX	нийлбэр
	2007-2018	332,6	549,6	639,0	551,0	283,3	2355,5
	ОЖД	250	500	573	502	268	2093.0
		+82,6	+49,6	+66,0	+49,0	+15,3	+262,5

Нохой жил			Гахай жил		
1 га-гийн ургац					
Онууд	Улс	Сэлэнгэ	Онууд	Улс	Сэлэнгэ
1970	10,8	8,8	1971	8,9	12,3
1982	8,3	10,4	1983	13,8	15,5
1995	8,1	7,5	1996	7,3	8,4
2006	12,1	11,7	2007	10,2	10,4
2018	13,7	12,9	2019		

	Тунадас. мм. Дархан		
	ҮIII сар	IX сар	Ү-IX сар
ОЖД	57	31	235
2017	88.8	89.6	331.6
2018	118,6	35,9	218,5

Хөрс

Бүлэг	мян га	Эзлэх хувь	Ялзмаг %	Зузаан см
1	146,1	14,4	3,0-7,0	30 их
2	456,5	44,5	2,5-4,5	25-30
3	376,7	37,0	2,5-3,0	15,20
4	41,5	4,1		15 бага
	1 020,8			

Ялзмагийн агуулалт

>10	маш их
6-10	их
4-6	дунд
2-4	бага
<	маш бага

40-с дээш жил – 32%

31-40 жил – 23,0 %

21-30 жил – 35 %

20-с бага 10%

Я.Баасандорж, 2002

	1 т ургац бүрдүүлэхэд. кг	Бордооны төрөл	Агуулалт. %	Бордоо кг/га
Азот. N	38,0	Шүвтрийн шүү /NH ₄ NO ₃ /	N-34	111.7
Фосфор. P	17,0	Суферфосфат. /P ₂ O ₅ /	P-43	39.5
Кали	28,0	Калийн давс. /K ₂ O/	K-61	45,9

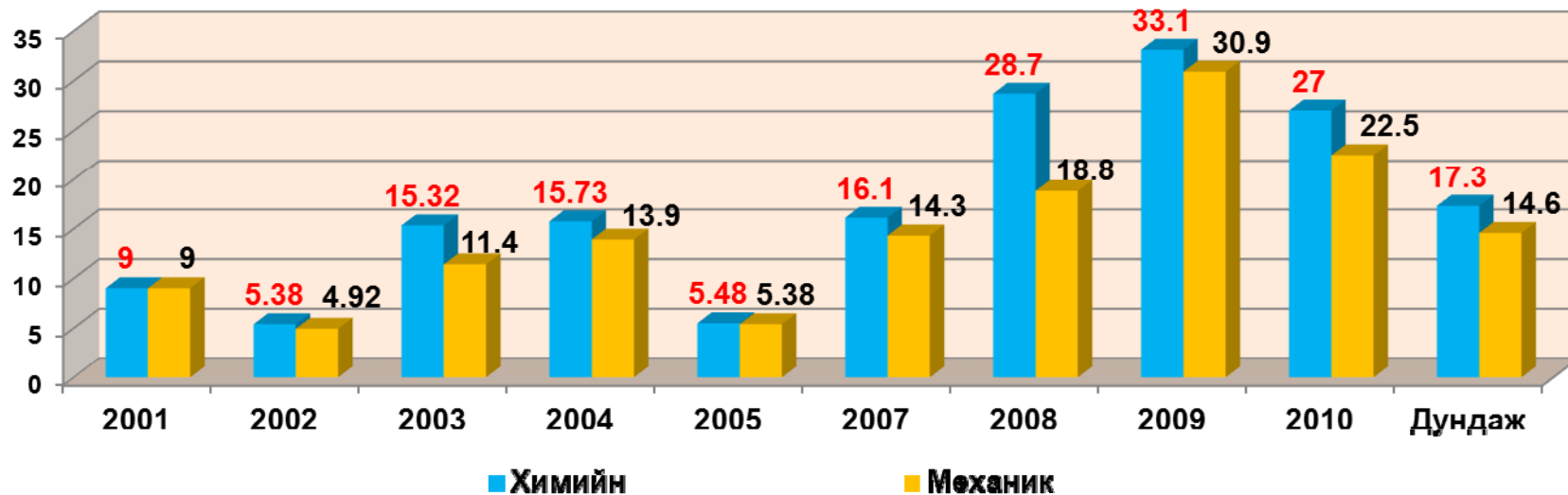
Тариалангийн талбайг бордох

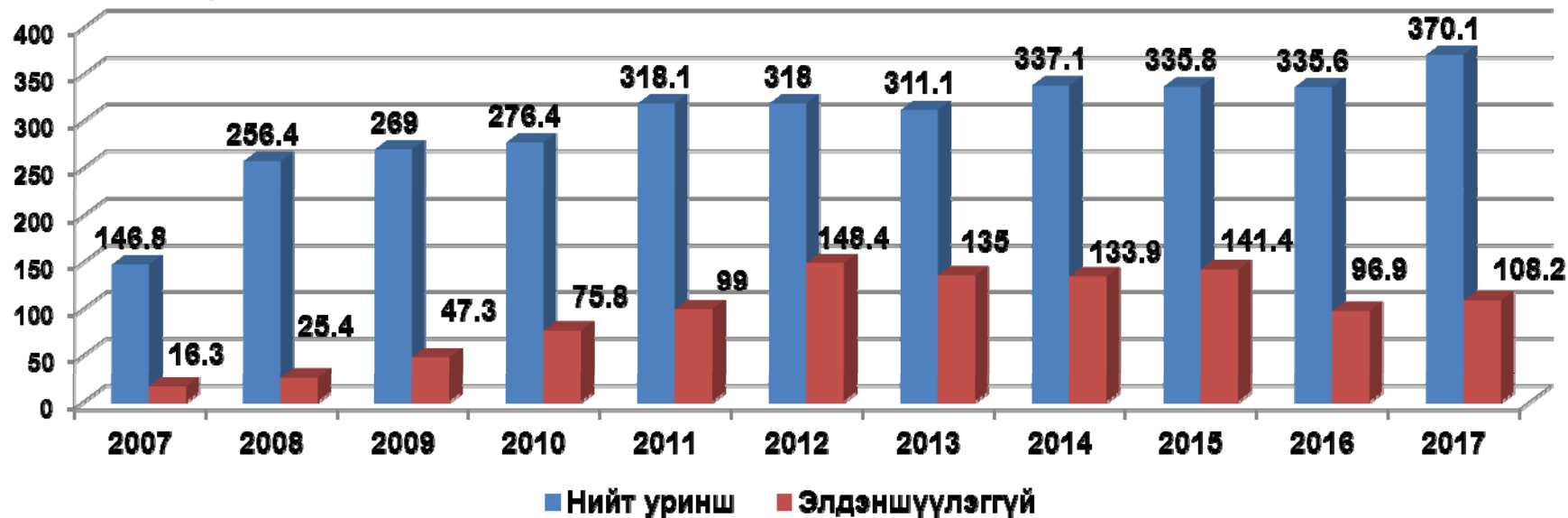
Хүнсний улаан буудайн урамшуулал

Технологи

Химийн уриншийн давуу тал

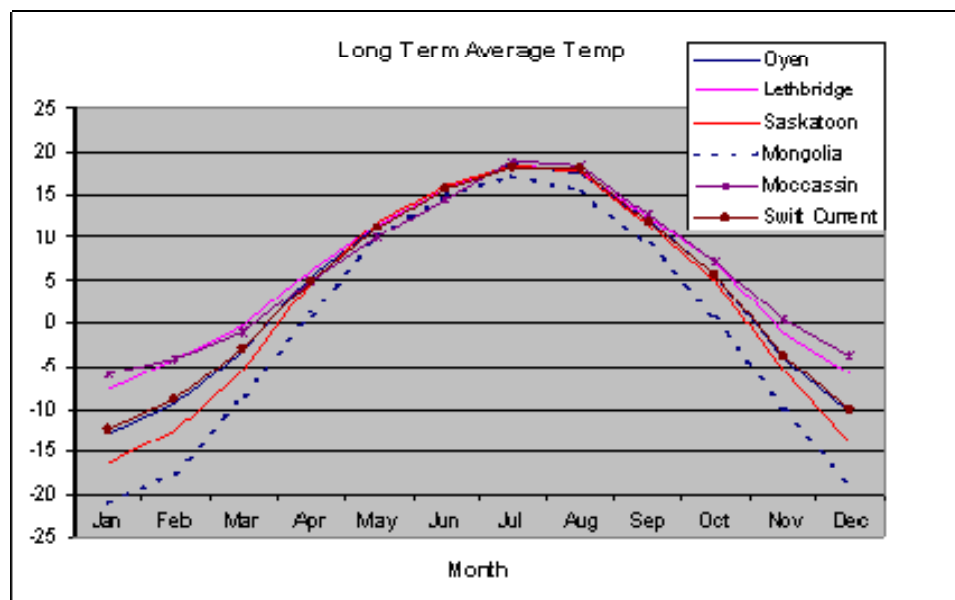
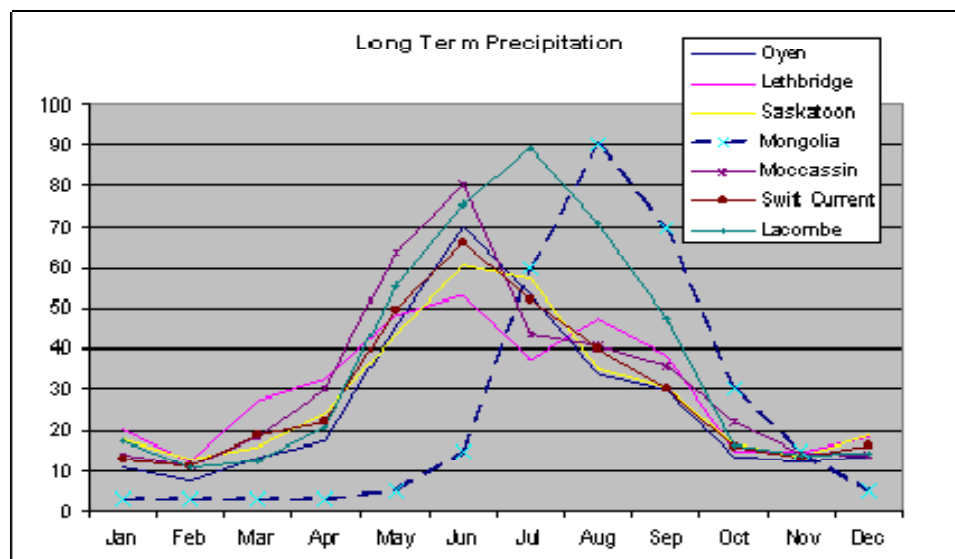

Химийн уриншийн нэвтрэлт

Цаашдын чиглэл-Хучлага бүхий тариалан

№	Таримал	Тариалсан талбай. мян. га.	Ургац. ц/га
1	Буудай Өвөлжих Зусах Хатуу	10157,1	1038,4
		6650,1	2648,6
			26,0 41,0 25,0
2	Хошуу будаа	1773,4	27,0
3	Арвай	3671,4	32,0
4	Хөх тариа	137,7	23,0
5	Маалинга	611,1	23,0
6	Канола /Рапс/	98,9	16,0
7	Үрийн эрдэнэшиш	1204,0	84,0
8	Уринш	2341,0 (8,6 %)	-

Хучлагатай тариалангийн технологид шилжих хүндрэл

**Хучлагатай тариалан
эрхэлснээр хүрэх үр дүн.**

- ✓ **Хөрсний элэгдэл бүрэн зогсоно.**
- ✓ **Ялзмагийн задрал буурч үржил шимийг хамгаална.**
- ✓ **Үр суулгах гүн тарих норм өөрчлөгдөнө.**
- ✓ **Буудайнаас бусад таримал тарих нөхцөл бүрдэнэ.**
- ✓ **Цулгуй уриншийн эзлэх хэмжээ багасна.**

- Дадал зуршил

- Үрлэх техник

- Мал

Бидний судалгаа

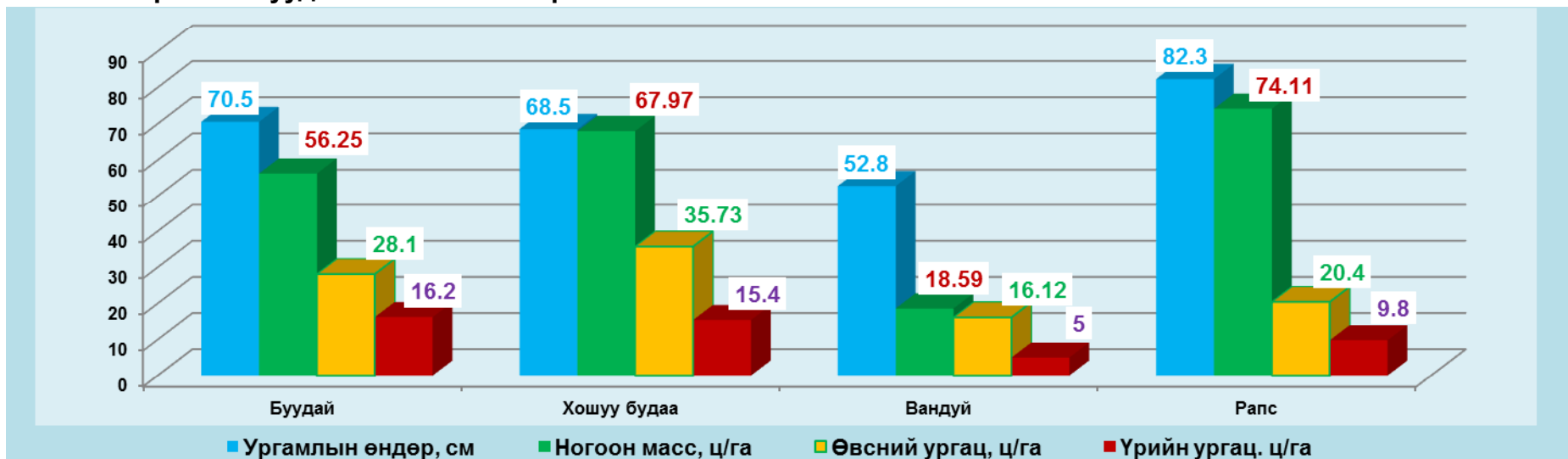

	У-Б 2 талбайт сэлгээ. 2018			У-Б-Б 3 талбайт сэлгээ. 2018			У-Б-Б-Б 4 талбайт сэлгээ. 2018		
	Дулаан 5 см гүнд	Чийг. 100 см гүн	Ургац. ц/га	Дулаан 5 см гүнд	Чийг. 100 см гүн	Ургац. ц/га	Дулаан 5 см гүнд	Чийг. 100 см гүн	Ургац. ц/га
Хучлага 3-7 т/га	8,8	184,3	13,0	13,0	132,2	16,2	7,5	179,9	8,6
Хучлагагүй	22,5	170,2	11,8	24,6	122,5	14,6	22,5	121,4	5,2
Зөрүү	13,7	14,1	1,2	11,6	9,7	1,6	15,0	58,5	3,4

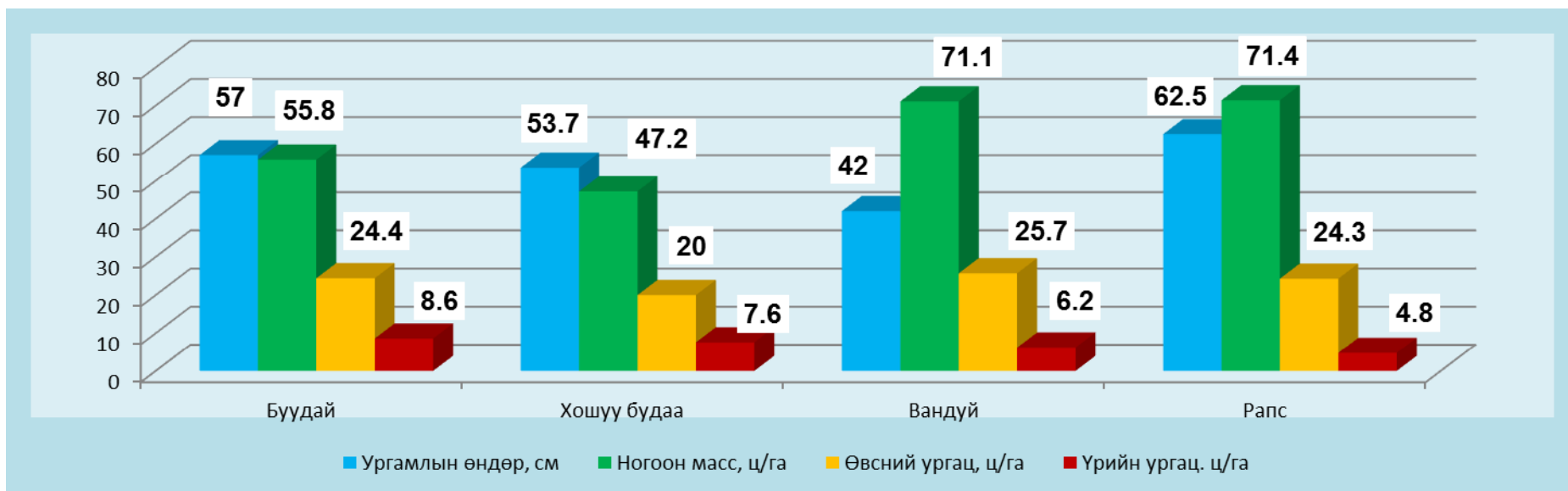

Сэлгээний таримал

2017 он. Уринш - Буудай - тэжээлийн таримал. 3 талбайт

2018 он. Уринш - Буудай - Буудай - Тэжээлийн таримал. 4 талбайт

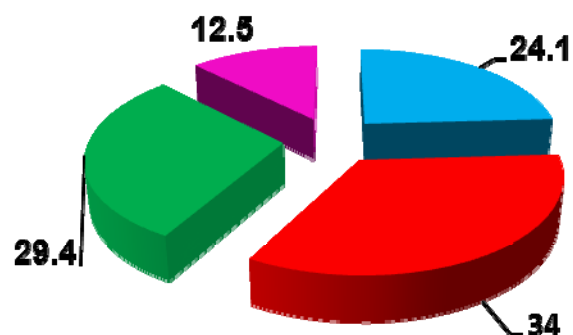

Сортын тариалан

2018 он. ХХААХҮЯам

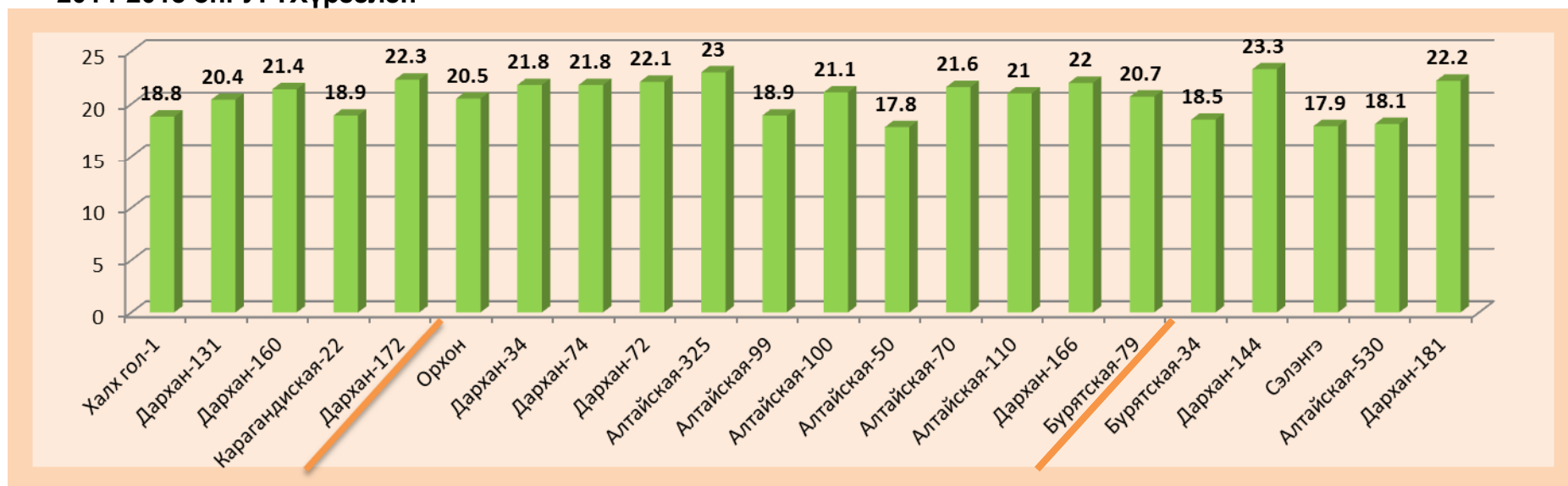
	Тарьсан. мян га	Эзлэх хувь	Ургац. ц/га
Бурятский-2 /Остистая. -79/	79.4	24.1	12
Дархан-5 /144. 131. 34. 74. 166/	110.5	34	15.2
Алтайский-7 /70. 75. 100. 110. 325. 530. Жница/	96.4	29.4	13.3
Бусад. -12	42.1	12.5	13.4

Эзлэх хувь

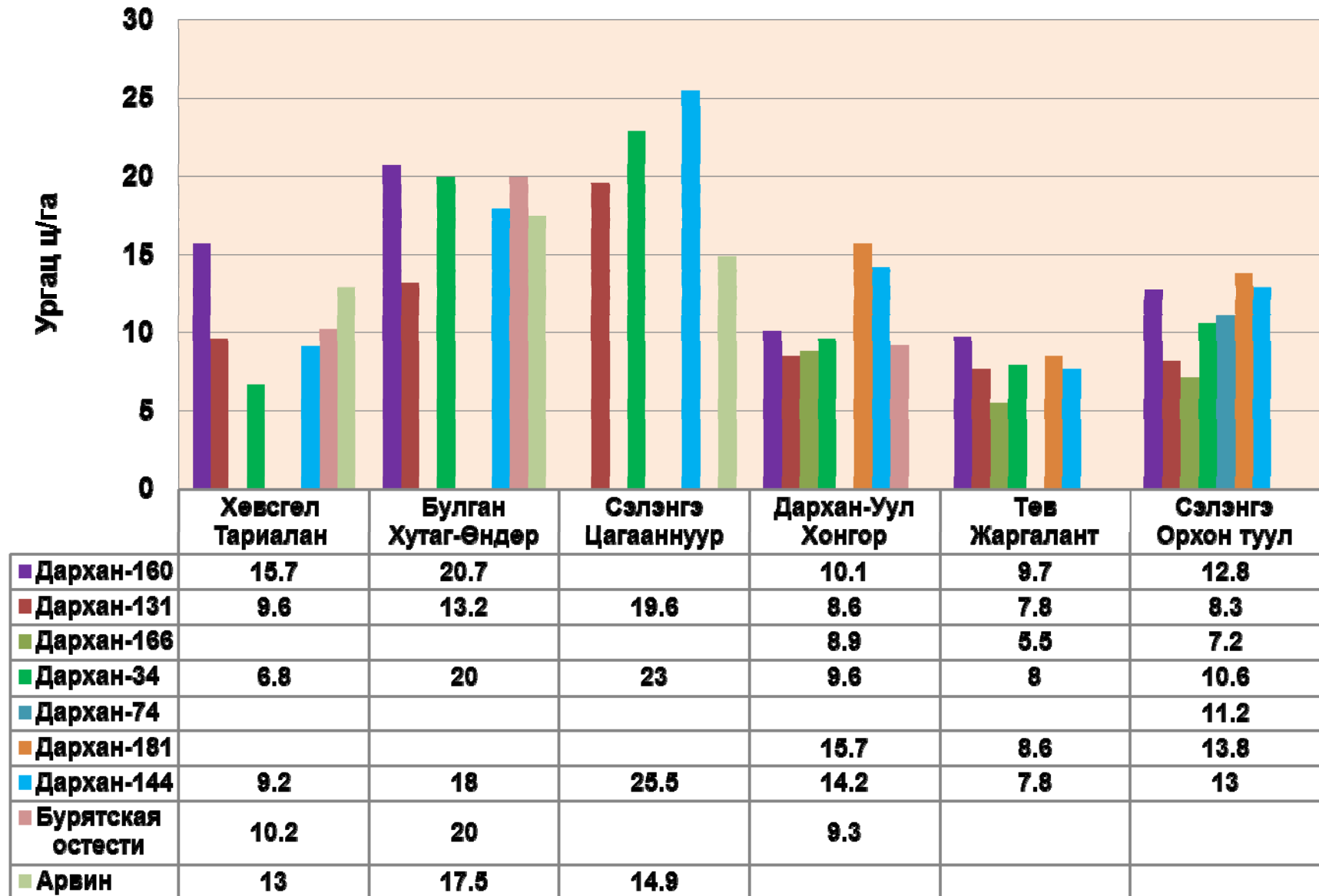

- Бурятский /Остистая. -79/-2
- Дархан /144. 131. 34. 74. 166/-5
- Алтайский/70. 75. 100. 110. 325. 530. Жница/-7
- Бусад. -12

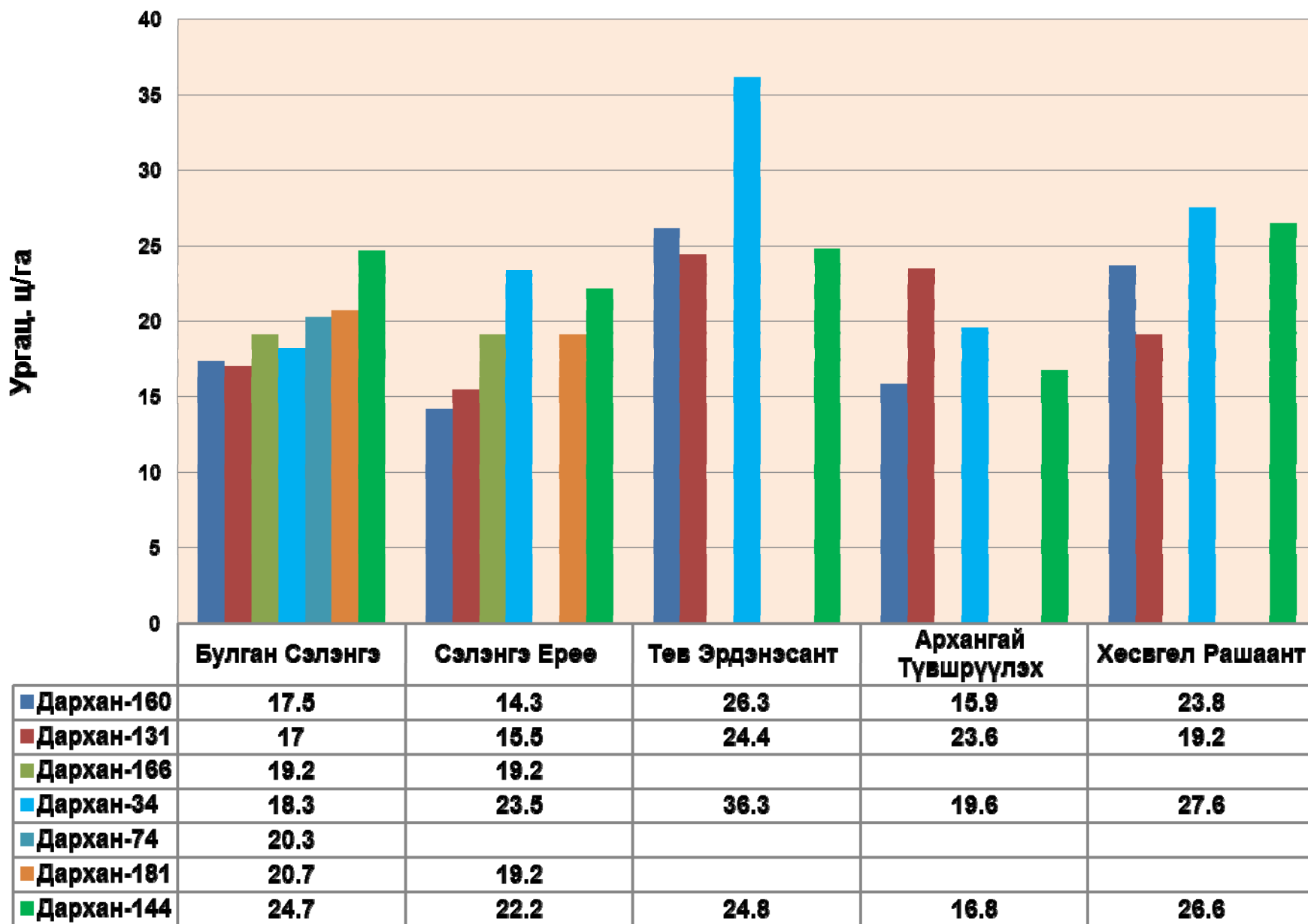
2014-2018 он. УГТХүрээлэн

Сортын ургац, бүсээр. 2017

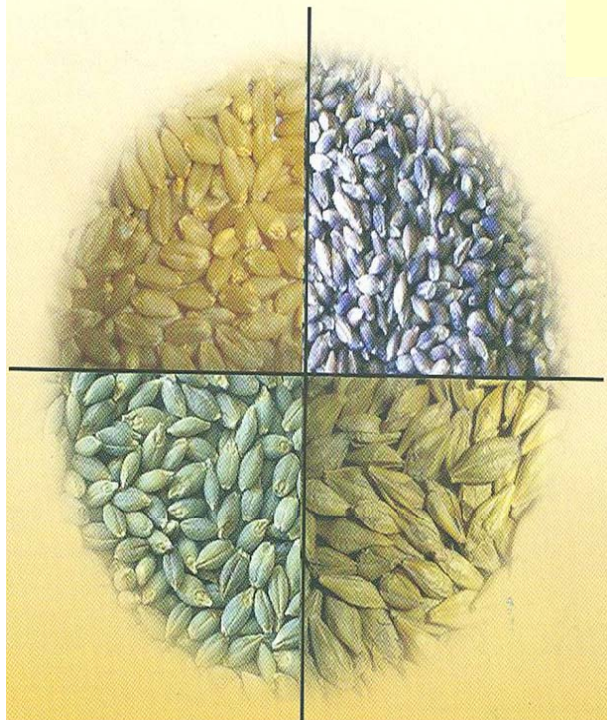
Үйлдвэрлэлийн сорилт. 2018 он. УГТХүрээлэн.

Тарих үрийн чанар

Үрийн анги	Цэвэршилт. %	Өөр ургамлын үр. ш/кг		Соёололт. %.	Чийг. %
		Бүх ургамал	Хог ургамал		
I	99	10	5	95	
II	98	20	20	92	15
III	97	70	70	90	

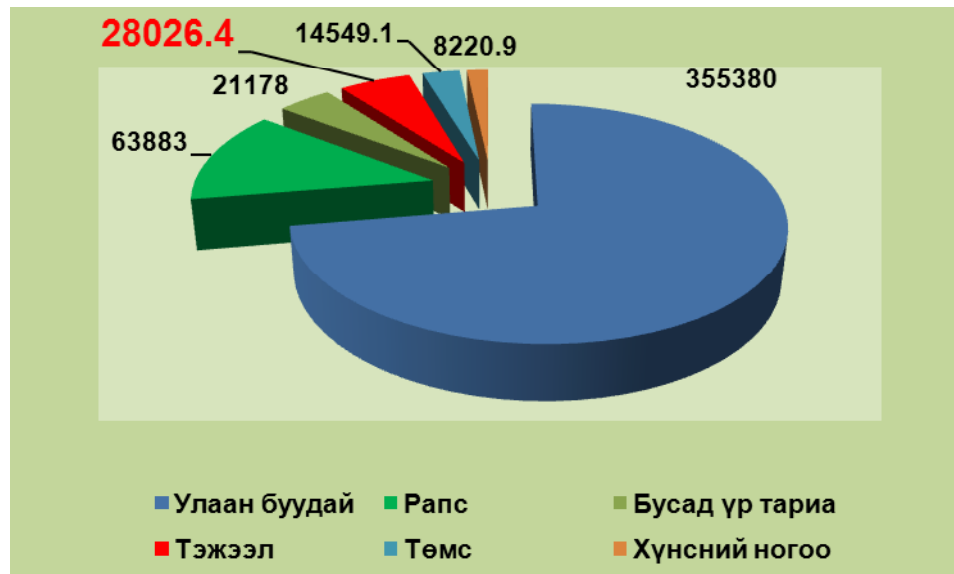
- ▶ Аж ахуйн хэрэгцээт чанар=цэвэршилт (98) х соёололт (92) / 100 = 90,2. Тэгвэл 3,5 сая ш/га нормоор тарина гэвэл 1 га-д орох физик жин нь = 33г х 3,5 сая х 100 / 90,2 = **128 кг/га**.

д/д	Үзүүлэлт	Үрийн фракц.				
		1.7	2.0	2.2	2.4	2.6
1	1000 үрийн жин, г	37	39	40	41	42
2	Хээрийн цухуйц, %	43.0	49.6	52.2	56.9	56.6
3	Үндэсний урт, см	6.5	7.2	8.8	9.2	10
4	Ургац ц/га	20.3	26.1	30.0	29.1	32.5

Тэжээл, техникийн ургамлын хэрэгцээ, хангамж, шаардлага

Нийлүүлэх бүтээгдэхүүн	Тоо хэмжээ мян.тонн
Улаанбуудай	450,0
Тосны ургамал	30,0
Хөх тариа	8,0-10,0
Хүнсний арвай	16,0
Дарш	30,0
Ногоон тэжээл	60,0

Асуудал

- Зах зээл, худалдан авалт
- Үр үржүүлэг

Хүрэх түвшин

- Сэлгээнд уриншийн эзлэх хувийг багасгах.
- Тариалангийн нэгж талбайн бүтээгдхүүн нэмэгдэх

Гаргалгаа

- Эрчимжсэн МАА-д хүчит болон шүүст ногоон тэжээл. Улсын стандарт боловсруулах. Улсын нөөцөд ногоон тэжээл авах.
- Улс, аймаг, бүсийн түвшинд тэжээлийн ургамлын үрийн аж ахуй зохион байгуулах

Тэжээл, техникий н ургамлын нутагшсан сортууд

Тэжээлийн вандуй **И-20964** /18-21ц/га/

Шар буурцаг: **ОАС Vision** /25-32 ц/га/

Рапс **Westar** /9,1 ц/га/

Судан өвс **Новосибирская-84** / үр 13,0 ц/га/
өвс 65,5 ц/га

Зусах хөх тариа **Онохойская** / 15-20 ц/га/

Нүцгэн үрт арвайн **Ноёт** /15-25ц/га/

Хошуу будаа **Ровесник** /32-40 ц/га/

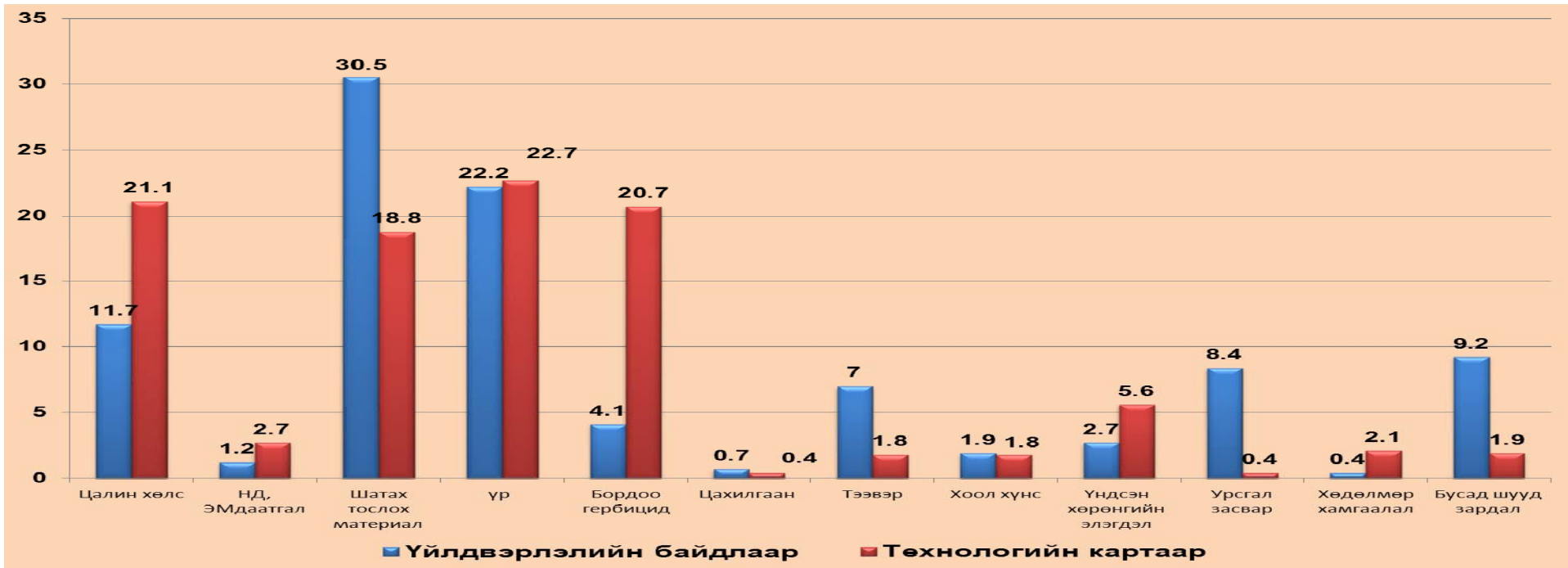
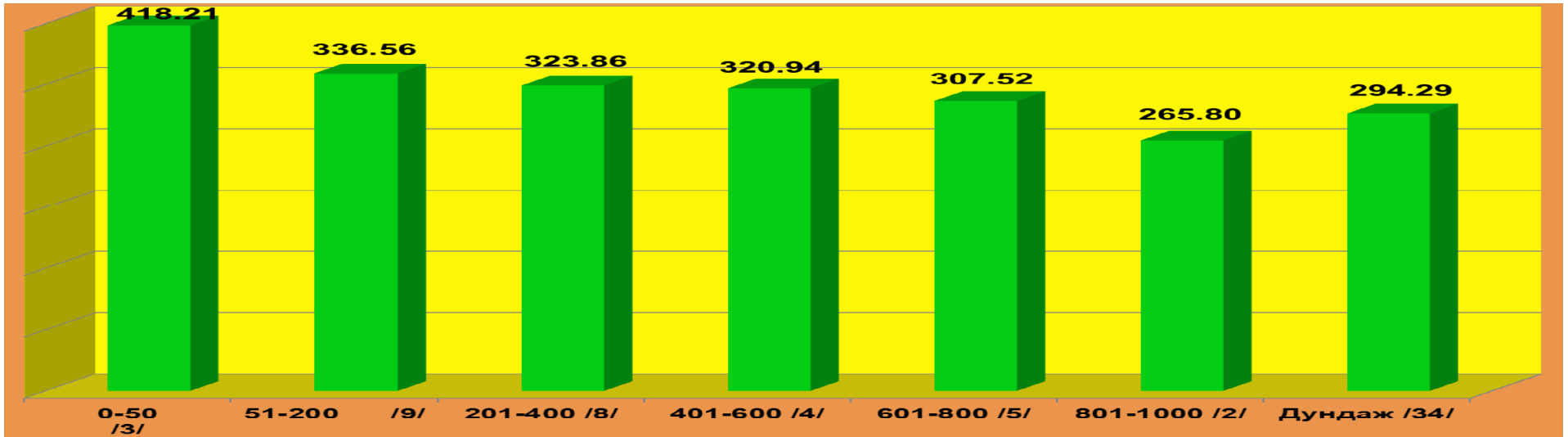
Бог будааны **Мионовская-85** /21-25 ц/га/

Тэжээлийн арвайны **Бурхант-1** /12-30 ц/га/

Улаан буудайн зардал, эртгэлтийн талбай.

/ХХААХҮЯам, УГТХүрээлэн, ТЭДСан-2009 он/

Анхаарал тавьсанд баялалаа. Талх тариа арвин байг.

**Б.Баатарцол.
Ph.D. дэд профессор.
Mail: Tsol63@yahoo.com
Оддг: 99017815
88017815**

